

4. *Українські приповідки / Зібрав Володимир Плав'юк. т. II.* Катедра української культури та етнографії ім. Гуцуляків, Альбертський університет Асоціація Українських Піонерів Альберти, Едмонтон, 1996. 297 с.

5. Франко І. Зібрання творів у 50 т. Т. 45: Статті і рецензії. Київ: Наукова думка, 1986. 543 с.

Кулик Роман,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник – кандидат філологічних наук, викладач
Галина Вишневська

ТВОРЧІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО- ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Актуальність проблеми – зростаюча роль інклюзивної освіти в Україні та необхідність виховання позитивного ставлення до української мови. *«Інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахуванні багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників. Жодна дитина не має відчувати себе іншою та виключеною з освітніх, культурних і соціальних процесів – це головне завдання інклюзії»* [4].

Мета – дослідити творчість як універсальний інструмент розвитку та адаптації учнів. **Завдання:**

1. З'ясувати роль інклюзивної освіти у сучасному суспільстві.
2. Проаналізувати види творчих завдань з української мови (письмові, усні, художні, театралізовані).
3. Описати психологічний аспект: зниження бар'єрів, формування впевненості.

Запропоновану проблему у своїх працях досліджували: В. Беляєва «Інклюзивний простір художньої літератури: сучасний погляд» [2, с. 8–13], В. Звєкова «Розвиток творчої активності дітей з особливими освітніми потребами під час гурткової роботи», І. Демченко «Педагогічні умови творчого розвитку молодших школярів у загальноосвітньому мовному просторі».

Присвячували проєкти: «Мистецтво – інструмент інклюзивного навчання для розвитку обдарованості та пізнавальної сфери у дітей з особливими освітніми потребами» [6], «Правова та психологічна допомога родинам осіб із інвалідністю з дитинства» [7], «Інклюзивні мистецькі вікенди «Простір дії»» (Луцьк), «Давай разом!» (Львів), «MediaSkills» (Дніпро) (Рис. 1) [9].

Рисунок 1. Проєкт "MediaSkills"

Також існують навчальні курси для вчителів: «Інклюзивна освіта в НУШ: сучасні стратегії та практичні кейси роботи з дітьми з ООП» («На урок») [3], «Перший всеукраїнський урок про інклюзивність» («EdEra») [5], «Інклюзивне навчання в НУШ:

ефективні стратегії організації роботи в інклюзивному класі початкової школи» («Всеосвіта») [2] та под.

Слід відзначити, що у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка проводять заходи присвячені зазначеній темі: «Інклюзивна інклюзія» – саме під такою інтригуючою назвою інклюзивно-ресурсний центр провів захід для здобувачів різних освітніх програм факультету філології і журналістики ТНПУ ім. В. Гнатюка [8].

Звернімо увагу на емоційно-ціннісне ставлення до мови, яке здійснюється за такими аспектами:

1. Мова як елемент ідентичності. Українська мова – не лише інструмент комунікації, а й жива тканина національної пам'яті, що зшиває покоління. Вона формує особистість, укорінює людину в культурному просторі, дає відчуття належності до спільноти. Усвідомлення мови як частини власного «я» сприяє вихованню відповідальності за слово, а отже, за власну культуру. У шкільному середовищі важливо показувати учням, що мова – це не просто предмет, а спосіб мислення, вираження емоцій і самоповаги. Через неї дитина пізнає себе і світ, навчається розрізняти красу та фальш, правду й поверховість.

2. Значення емоційних переживань у засвоєнні мовного матеріалу. Наукові дослідження у сфері педагогічної психології доводять, що навчання, підкріплене позитивними емоціями, активізує довготривалу пам'ять і формує глибше розуміння матеріалу. Коли учень відчуває естетичне задоволення від звучання вірша, гордість за слово, яке влучно передає думку, або захоплення від власної творчої історії, він починає сприймати мову не як «обов'язковий предмет», а як джерело радості. Саме емоційно забарвлені уроки залишають слід у пам'яті. Учитель має створювати ситуації, де слово оживає – через пісню, гру, рольову

Рисунок 2. Логотип заходу у ТНПУ

сценку, діалог. Це пробуджує внутрішній відгук, емоційну чутливість і любов до мови.

3. Приклади завдань, що формують емоційне ставлення:

1) Створення віршів – діти добирають рими до улюблених слів, пишуть короткі поетичні тексти про Україну, родину, природу. Така робота відкриває внутрішній світ учнів, навчає мислити образно.

2) Ілюстрації до прислів'їв, приказок та фразеологізмів – художнє осмислення змісту фразеологізмів чи народних висловів стимулює емоційну уяву.

3) Відеоесе або короткометражки – сучасні діти мислять візуально, тому створення відео на тему «Слово, що мене вразило», «Місце, де мене розуміють», «Моя маленька перемога» допомагає поєднати емоції та технології.

4) Творчі історії – вигадкування сюжетів, де слово рятує, надихає чи об'єднує людей, вчить цінувати силу мови. Через такі завдання учні не лише засвоюють лінгвістичні поняття, а й проживають їх через власний досвід – а це і є шлях до справжнього емоційно-ціннісного ставлення («Мова мого серця», «Слово – щит»).

5) Вікторини – це не просто «гра на оцінку знань». Це магніт для уваги, спосіб оживити навіть найсухіші граматичні теми, викликати азарт і прищепити любов до мови.

Ось добірка форматів і прикладів вікторин, які можна використовувати на уроках української мови – від початкової школи до старшої:

- пошук певної частини мови «Морфологічний детектив».
- мовна дуель «Хто швидше?».
- «Хто я?» – гра у вгадування мовного явища.
- «Мовні лабіринти» – тренування орфоепії та орфографії.
- «Фразеологічна риболовля» – закріплення фразеологізмів.
- Онлайн-вікторини та інтерактиви:
- Kahoot – чудово для швидких тестів.
- Quizizz – з гумором, аватарами та рейтинговою таблицею.
- Wordwall – для створення «випадаючих» ігор: відповідності, колеса фортуни, анаграм.
- Genially – для естетичних інтерактивів і презентаційних вікторин.

Слід визначити, що у класі, де навчаються діти з різними потребами, завдання мають бути багатовимірними. Одним учням доцільно запропонувати роботу з текстом, іншим – зображення чи звуки. Наприклад, дитина з порушенням слуху може створити візуальний колаж «Слова, які бачу серцем», а учень із труднощами письма – записати аудіорозповідь. Такий підхід знімає страх помилки, дає кожному можливість проявитися у власному темпі.

Мультимедійне середовище – це не забаганка сучасності, а міст між різними способами сприйняття світу. Використання інтерактивних дошок, цифрових коміксів, онлайн-редакторів, аудіо- та відеозаписів дозволяє

зробити навчання інклюзивним і захопливим. Наприклад, під час вивчення фразеологізмів учні створюють меми або короткі анімації. Так формується асоціативна пам'ять і глибше розуміння образності мови.

Коли учні спільно працюють над поетичною збіркою класу, записують спільний подкаст або ставлять міні-виставу, вони відчують, що кожен важливий. Це не просто метод групової роботи, а педагогіка взаємопідтримки. Для дітей з особливими освітніми потребами така участь стає шляхом до прийняття, упевненості, самоповаги. Мова у цьому процесі – спільний код розуміння, який стирає бар'єри.

Практичні результати:

1. Підвищення мотивації до вивчення української мови. Після систематичного використання творчих і емоційно насичених методів учні виявляють більшу зацікавленість у мовній діяльності. Вони з нетерпінням чекають уроків, бо відчують, що там можуть бути собою.

2. Зростання рівня комунікативних умінь. Завдяки практиці створення спільних продуктів – відео, історій, поезій – учні вчаться висловлювати власні думки чітко й переконливо, слухати інших, аргументувати. Це формує мовну компетентність, яка виходить за межі шкільного підручника.

3. Формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення до мови. Коли дитина відчуває, що мова – її інструмент радості, самовираження і співпраці, вона починає сприймати її як невід'ємну частину власної гідності. Так формується мовна особистість – не формально, а з любов'ю.

Подальші перспективи – поєднання творчих методів із цифровими технологіями. Саме на цьому перетині – мистецтва, педагогіки й інновацій – народжується сучасна українська школа, у якій мова звучить живо, тепло і людськи.

Висновки. Творчість – ключ до залучення учнів з ООП. Вона знімає бар'єри, відкриває простір для самовираження, дає змогу кожному учневі відчути успіх. Позитивні емоції підсилюють навчальний ефект. Радість, цікавість, гордість за власне слово – ті чинники, що стимулюють стале засвоєння знань.

Список використаних джерел

1. Беляєва В. Інклюзивний простір художньої літератури: сучасний погляд. *Українські студії в європейському контексті*. №7. 2023. С. 8–13.
2. Відьмаченко К. Національна освітня платформа. Інклюзивне навчання в НУШ: ефективні стратегії організації роботи в інклюзивному класі початкової школи. Всеосвіта. URL: <https://surl.li/vxurfz> (дата звернення: 23.10.25).
3. Інклюзивна освіта в НУШ: сучасні стратегії та практичні кейси роботи з дітьми з ООП. Всеукраїнська інтернет-конференція «На Урок». URL: <https://surl.lt/ccrfqc> (дата звернення: 21.10.25).
4. Інклюзивне навчання. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://surli.cc/boncpq> (дата звернення: 20.10.25).
5. Перший всеукраїнський урок про інклюзивність. Бібліотека EdEra. <https://surl.li/uoclmc> (дата звернення: 21.10.25).

6. Проект «Мистецтво – інструмент інклюзивного навчання для розвитку обдарованості та пізнавальної сфери у дітей з особливими освітніми потребами». **Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти про роботу за попередні роки.** URL: <https://surl.li/quuxbr> (дата звернення: 21.10.25).
7. Проект «Правова та психологічна допомога родинам осіб із інвалідністю з дитинства». ГО «Асоціація жінок України». URL: <https://surl.li/wdjzxx> (дата звернення: 23.10.25).
8. Удич З. Інклюзивно-ресурсний центр ТНПУ провів зустріч на факультеті філології і журналістики <https://surl.li/swbruv> (дата звернення: 21.10.25).
9. MeD1a Skills: інклюзивна медіа школа – знайди себе у світі телебачення. URL: [#НовиниD1. https://surl.li/ednaai](https://surl.li/ednaai) (дата звернення: 23.10.25).

Анна Ланій,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка;
Науковий керівник – кандидат філологічних наук, викладач
Галина Вишневська

ІНТЕРАКТИВНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ: ПОТЕНЦІАЛ МЕТОДУ ЕДВАРДА ДЕ БОНО

Особливість навчального процесу на сучасному етапі полягає в потребі добору методів навчання, які б відповідали завданням сучасної освітньої парадигми. В Концепції Нової Української Школи наголошено: «Зміст шкільних занять з мови, ефективність їх значною мірою забезпечується оптимальним застосуванням навчальних методів» [3]. Інтерактивне навчання розуміємо як організацію освітнього процесу, за якої учні активно взаємодіють між собою, учителем і навчальним матеріалом. Основною метою є розвиток комунікативних умінь, критичного мислення, творчості та співпраці, що відповідає принципам НУШ: діяльнісний, особистісно орієнтований, компетентнісний підходи.

На відміну від традиційних методів навчання, де вчитель стимулює комунікацію, інтерактивні методи орієнтовані на реалізацію пізнавальних інтересів і потреб учнів, тому увага приділяється організації процесу ефективної комунікації, в якій учасники більш мобільні, відкриті й активні.

До провідних функцій ІМН належать: мотиваційна, когнітивна, комунікативна, емоційна, самореалізаційна та виховна. Це створює можливість забезпечити поєднання теорії і практики в навчанні української мови, підвищувати та підтримувати мотивацію, формувати комунікативну компетентність і соціальний досвід, розвивати пізнавальні здібності (що означає навчити учня самостійно здобувати інформацію з різних інформаційних джерел, структурувати, репрезентувати, слухати, обстоювати, розв'язувати тощо).

Класифікація методів різноманітна, але головним залишається дотримуватися основи при будь-якій варіативності. Узагальнюючи